AVİM Yorum • No: 2016 / 41 • Temmuz

1 TEMMUZ TARİHLİ FRANSIZ YASA TASARISI VE OLASI SONUÇLARI

Mehmet Oğuzhan TULUN

Analist

1 Temmuz günü Fransanın Ulusal Meclisi; Fransız devletinin soykırım, insanlığa karşı suçlar, savaş suçları veya kölelik düzeni olarak saydığı tüm olayların inkârını veya önemsizleştirilmesini suç sayan bir yasa tasarısını onaylamıştır. Şu anda Fransız hukuk sistemi tarafından sadece Holokostun inkârı veya önemsizleştirilmesi cezalandırılmaktadır. 1 Temmuz tarihli yasa tasarısına göre, tasarının sıraladığı olayları inkâr edenler veya önemsizleştirenler bir yıla kadar hapis cezası ve 45.000 avro (yaklaşık 145.000 lira) para cezasına çarptırılacaktır.

Bu tasarıyla ilgili kenara itilen bilgilerden bir tanesi, tasarının sadece 21 milletvekilinin katılımı ve oyuyla onaylanmış olmasıdır (Fransız Ulusal Meclisinde toplam 577 milletvekili bulunmaktadır), ki bu Fransız milletvekillerinin ezici çoğunluğunun böyle bir oylamaya katılmak istememiş olduğunun göstergesidir. Dahası, tasarıda Ermenilerden veya onların soykırım iddialarından herhangi bir şekilde bahsedilmemiş olmasına rağmen, Ermeniler bu tasarıyı Ermeni Soykırımının inkârını cezalandıran yasa olarak tanıtmışlardır. Tasarının kanun haline gelebilmesi için Fransız Senatosu ve Fransız Cumhurbaşkanı tarafından onaylanması gerekmektedir. Fransız Senatosunun nasıl tepki vereceğini zaman gösterecektir, ancak Cumhurbaşkanı Francois Hollandeın siyasi sebeplerden ötürü bariz bir şekilde Ermenilerin soykırım iddialarını desteklediği bilinmektedir.

Peki, tasarıda neden bu kadar geniş kapsamlı bir ifade kullanılmıştır? Cevap; Fransada 2012de kabul edilen ve özel olarak Ermeni soykırımının inkârını suç sayan bir yasa, böyle bir yasanın ifade özgürlüğünü ihlal edeceğine karar veren Fransa Anayasa Konseyi tarafından reddedilmiştir. Bu sebepten dolayı Fransız hükümeti ve Fransa Ermenileri, Anayasa Konseyi tarafından bir kez daha retle karşılaşmamak için hummalı bir çalışma yapmışlar ve bu tasarıyı üretmişlerdir.

Ancak bu tasarı iki ciddi sorunlar karşı karşıyadır: AİHMin Perinçek-İsviçre davası ile ilgili kararı ve Fransa Anayasa Konseyinin Gayssot Yasası ile ilgili kararı. AİHMin kararına göre (özetle), 1915 olayların doğasıyla ilgili tartışmalar kamuyu ilgilendiren bir meseledir ve dolayısıyla hakarete başvurulmadığı veya insanların ölmüş olması önemsizleştirilmediği sürece Ermenilerin soykırım iddiaları reddedilebilir. Fransa Anayasa Konseyi ise, herhangi bir olayın veya faaliyetin soykırım olup olmadığına ancak yetkili bir mahkemenin karar verebileceğini belirtmiştir. Bu karar doğrultusunda Fransız parlamentosun ve hükümetinin

bu konularda bir yargıda bulunmaması gerekir. Dolayısıyla tasarıda kullanılan soykırım kavramının, ancak Ruanda ve Srebrenitsa gibi yetkili mahkemeler tarafından soykırım olduğuna karar verilen vakalara ilişkin olduğu anlaşılması gerekmektedir.

Bu nedenle şayet 1 Temmuz tarihli tasa yasalaşırsa ve herhangi birisi Ermenilerin soykırım iddialarını reddettiği için yargılanırsa, bu sadece Fransanın en yüksek yargı organına (Anayasa Konseyi) karşı gelinmesi anlamına gelmeyecek, bu aynı zamanda Avrupanın en yüksek insan hakları mahkemesine (AİHM) karşı gelinmesi anlamına gelecektir.

Mahkeme kararlarına bu şekilde karşı gelmekten kaçınmanın bir yolu, Fransız hükümetinin ve Fransa Ermenilerinin kullandığı tarih anlatımını insanlığa karşı suçlara bir örnekmiş gibi yansıtmak olabilir, zira insanlığa karşı suçlar 1 Temmuz tarihli tasarının kapsamı içerisindedir. Ermeniler ve onların tarih anlatımını destekleyenler, yakın zamanda artık soykırım anlatımlarıyla hukuk alanında ciddi bir başarı elde edemeyeceklerinin farkına vardıklarının sinyallerini vermeye başlamışlardır. Bu yüzden, yavaş da olsa emin bir şekilde söylemlerini insanlığa karşı suçlara örnek teşkil edebilecek ve Türkiyeyi suçlayabilecek bir şekle sokmaya başlamışlardır. Bu, kaçınılmaz olarak Ermenilerin ve destekçilerinin Türkiyeyi soykırım iddiasıyla saplantılı bir şekilde kötüleme, suçlama ve baskı altına alma arayışlarında bir yenilgiye uğramaları anlamına gelecektir. Ancak bu bir yandan da Ermenilerin ve destekçilerinin Türkiyeyi taciz etmek için taktik değiştirerek konuya başka bir açıdan yaklaşmaya başladıkları anlamına gelmektedir.

Uluslararası hukuk alanında uzmanlaşmış hukukçular bu günlerde soykırım ve insanlığa karşı suçları sanki aynı kavramlarmış gibi ele alma alışkanlığı edinmiş olsalar da, bu iki kavram aslında iki farklı suç kategorisidir ve farklı şekillerde tanımlanmaktadırlar.[1] Soykırım en ciddi suç olarak algılanmaktadır ve herhangi birsinin bu suçu işlemekle suçlanabilmesi için yerine getirilmesi uyulması gereken katı şartlar vardır. Bu konuda en önemli olan, soykırım suçunun tespiti için; belli bir ulusal, etnik, ırksal veya dinsel grubun sırf bu grup olduğu için, bu gruba yönelik açık bir yok etme niyetinin var olması gerektiğidir. Ermeniler ve onların tarih anlatımını destekleyenler ne kadar (abartılara, çarpıtmalara ve bazen de düpedüz uydurmalara başvurarak) çabalamış olsalar da, Osmanlı hükümetinin Ermeni tebaasını yok etmek niyetinde olmuş olduğunu ortaya koyan hiçbir belge yoktur. Tam aksine, Osmanlı hükümetinin Ermenilerin korunmasına ve onlara 1915-16daki sevk ve iskân sırasında kötü muamele yapanların cezalandırılmasına yönelik talimat verdiğine dair belge vardır.

Öte yandan insanlığa karşı suçların çok daha geniş bir tanımı bulunmaktadır ve soykırım kadar ciddi bir suç sayılmamaktadır.[2] Hem Nürnberg Yargılamaları (1945), hem de Tokyo Yargılamaları (1946) için kurulan Uluslararası Askeri Mahkemelerinin Sözleşmeleri, insanlığa karşı suçları şu şekilde tanımlamıştır:[3]

> *(c) İnsanlığa karşı suçlar: yani, savaş öncesinde veya süresince sivil nüfusa karşı yapılan öldürme, imha etme, köleleştirme, sınır dışı etme (İn. deportation) ve diğer insanlık dışı muameleler; veya Mahkemenin yargı kapsamına giren herhangi bir suç dâhilinde veya bu suçla bağlantılı olarak gerçekleştirilen, bu suçun işlendiği ülkede bu suç iç hukukta yer alsın ya da almasın, siyasi, ırksal veya dini sebeplerden dolayı zulmedilme.*

Bu açıklanan suçların işlenmesi için yapılan ortak planın veya komplonun oluşturulmasında veya icraata geçirilmesine katılan liderler, organizatörler, teşvik ediciler ve işbirlikçiler; bu tür bir planın icraata geçirilmesi için herhangi bir şahıs tarafından gerçekleştirilen eylemlerin tamamından sorumludurlar.

İnsanlığa karşı suçlar için yakın zamanda daha uzun ve daha da geniş bir tanım Uluslararası Ceza Mahkemesinin Roma Tüzüğü tarafından yapılmıştır.[4] Bu mahkeme Birleşmiş Milletlerin bir parçası değildir, ancak onunla bağlantıları olan bir kuruluştur. Ayrıca işleyiş şekliyle ilgili devam eden anlaşmazlıklar vardır ve yetki alanı tüm dünyaca tanınmamaktadır.

Hangisi olursa olsun, insanlığa karşı suçlar için yapılan iki tanımlama sebebiyle de, tarihte binlerce olmasa da, yüzlerce vakanın bu kategoride sayılabilme olasılığı vardır. Burada belirtilmesi gereken husus şudur: Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde Ermenilerin tecrübe edindiklerini özel olarak öne çıkarıp, aynı bağlamda gerçekleşen diğer her şeyi göz ardı etmek adalet arayışı için değil, Türkiyeye karşı yürütülen siyasi entrikalar çerçevesinde alınmış bir karar olacaktır.

Soykırım mıydı, değil miydi? tartışması, 1915 olaylarıyla ilgili olan tartışmada o kadar ağır basan bir unsur olmuştur ki, Osmanlı İmparatorluğunun son dönemlerinde tüm taraflarca yaşanan insanlık dramının diğer bütün unsurları bir kenara konulmuştur. Ermeniler, Türkler ve üçüncü tarafların hepsi, genel olarak soykırım kavramına ve bu kavramın 1915 olayları için kullanılıp kullanılamayacağına odaklanmıştır. Bu nedenle insanlığa karşı suçlar kavramanın ve iki tarafın da maruz kaldığı öldürmeler çerçevesinde bu kavramın 1915 olaylarıyla ilgili olarak kullanılıp kullanılamayacağının anlaşılabilmesi için hukuk alanında ciddi araştırmalar yapılması gerekmektedir.

* *Photo: Europe1.fr*

[1] William A. Schabas, *Genocide in International Law* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), s. 9-12.

[2] Schabas, *Genocide in International Law*, s. 9.

[3] Charter of the International Military Tribunal - Annex to the Agreement for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis ("London Agreement"), *Refworld* – *The UN Refugee Agency* http://www.refworld.org/docid/3ae6b39614.html

[4] Rome Statute of the International Criminal Court, *ICC-CPI.int*, https://www.icc-cpi.int/nr/rdonlyres/ea9aeff7-5752-4f84-be94-0a655eb30e16/0/rome_statute_english.pdf

Yazar Hakkında :

Mehmet Oğuzhan Tulun AVİM'de Analist olarak görev yapmaktadır. Çalışmaları Doğu Avrupa, Kafkasya, Asya,Türk-Ermeni ve Türkiye-Ermenistan ilişkileri, uluslararası suç ve tarih çalışmalarıyla ve din ile siyaset arasındaki etkileşime odaklanmaktadır.

Atıfta bulunmak için: TULUN, Mehmet Oğuzhan. 2026. "1 TEMMUZ TARİHLİ FRANSIZ YASA TASARISI VE OLASI SONUÇLARI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2016 / 41. Temmuz 14. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/1-TEMMUZ-TARIHLI-FRANSIZ-YASA-TASARISI-VE-OLASI-SONUCLARI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır